Assessment of the Level of Digital Transformation of Territorial Communities of the Chernihiv Region

UDC: 332.14(477) DOI: https://doi.org/10.15421/152342

Shabardina Yuliia
Ph.D., Assoc. Prof., https://orcid.org/0000-0001-8559-6381, shabardina.yulia@gmail.com
Kovalenko Svitlana
Ph.D. Student, https://orcid.org/0000-0002-1291-7508, lanamargo@gmail.com
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

Abstract

Objective. This article aims to assess the level of digital transformation in territorial communities of the Chernihiv Region by determining the extent of citizens' access to digital services and infrastructure, studying the impact of the state of war on the development of digital initiatives and open data policies, and identifying sources of funding for digital projects at the local level.

Relevance of the Research. The principle of equal access to digital services and information is crucial for ensuring justice and social inclusion, as well as for establishing convenient and effective relationships between citizens and the state.

Research on citizens' access to digital services and infrastructure is relevant in the context of achieving sustainable development goals and building an open society.

Results. In the study of the level of accessibility of electronic services and platforms for citizens, 57 communities in the Chernihiv region of Ukraine participated. A direct correlation was established between the level of digitization of communities and the effectiveness of their governing institutions. The conditions of a state of war led to changes in the priorities of communities, focusing attention on defense capabilities and assistance to the army. However, support for open data policies at the local level was also identified, along with efforts to improve access to mobile communication and the Internet for residents of regional centers and other populated areas. Sources of funding for the digital infrastructure of territorial communities were identified.

Conclusions. The research findings can be utilized by territorial communities to determine priorities for establishing a secure electronic environment for every citizen and effective community management.

Keywords: digital transformation; territorial community, electronic governance, digital technologies, digital development of communities, availability of administrative services

Оцінка рівня цифрової трансформації територіальних громад Чернігівської області

Шабардіна Юлія, Коваленко Світлана
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

Анотація

Мета статті полягає в оцінці рівня цифрової трансформації територіальних громад Чернігівської області через визначення ступеня доступу громадян до цифрових послуг та інфраструктури, вивчення впливу воєнного стану на розвиток цифрових ініціатив та політики відкритих даних, а також ідентифікацію джерел фінансування цифрових проєктів на місцевому рівні.

Актуальність дослідження. Цифрові технології є необхідною складовою сучасного суспільства. Принцип рівного доступу до цифрових послуг та інформації є важливим для забезпечення справедливості та соціальної інклюзії, а також для формування зручних та ефективних відносин між громадянами і державою.

Дослідження рівня доступу громадян до цифрових послуг та інфраструктури є актуальним в контексті досягнення цілей сталого розвитку, побудови відкритого суспільства.

Результати. В дослідженні рівня доступності громадянам електронних послуг та сервісів взяли участь 57 громад Чернігівської області України. Була встановлена пряма залежність між рівнем діджиталізації громад і ефективністю роботи їх владних інституцій. Умови воєнного стану призвели до змін у пріоритетах громад, зосереджуючи увагу на обороноздатності та допомозі армії, але також виявлено підтримку політики відкритих даних на місцевому рівні і покращення доступу до мобільного зв'язку та Інтернету для жителів міст обласного значення та інших населених пунктів. Визначені джерела фінансування цифрової інфраструктури територіальних громад.

Висновки. Результати дослідження можуть бути використані територіальними громадами для визначення пріоритетів щодо організації безпечного електронного середовища для кожного громадянина та ефективного управління громадою.

Ключові слова: цифрова трансформація; територіальна громада, електронне урядування, цифрові технології, цифровий розвиток громад, доступність адміністративних послуг

Стаття надійшла / Article arrived: 16.10.2023 Схвалено до друку / Accepted: 31.10.2023

Вступ.

Україна робить значні кроки в напрямку цифровізації та впровадження електронних послуг. Цифрові технології відкривають нові можливості для громадян. Основи надання державних послуг онлайн в Україні були закладені в попередні періоди, коли відбувалася цифровізація низки соціально-економічних сфер і галузей, поступовий відхід від паперового документообігу та впровадження електронних документів (цифровий підпис, цифровий паспорти, податковий номер, свідоцтво про народження дитини, інші документи). Застосування цифрових технологій позитивно впливає на ефективність роботи державних інституцій, результативність діяльності органів публічної влади.

У численних працях провідних іноземних та вітчизняних науковців розкрито сутність електронного урядування, його становлення у світі та Україні. Проте проблематика цифрового розвитку на місцевому рівні, оцінка рівня доступу громадян до послуг, інформації та знань, що надаються на основі цифрових технологій, визначення ефективності впровадження окремих інструментів електронного урядування в конкретних територіальних громадах мало досліджені.

Моніторинг поточного стану та рівня доступності громадян до електронних послуг та сервісів підвищить усвідомлення наявних проблем, прискорить процес розробки і прийняття відповідних рішень в управлінні соціально-економічними системами, забезпечуючи рівномірність цифрових перетворень у територіальних громадах.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

Впровадження сучасних цифрових технологій у систему надання якісних публічних послуг в Україні, а також цифрова трансформація публічного управління, інформатизаціїя та цифровізація діяльності органів публічного управління у фокусі досліджень С. Квітки (2015), П. Клімушина (2010), В. Куйбіди (2018), В. Наместнік (2020), А. Серенка (2015) та інших вітчизняних вчених.

Інформаційні процеси в органах державної влади в висвітлено в низці досліджень І. Олійченка (2011), Л. Мудриєвської (2009). Дослідження О. Панченко, І. Сердюк (Панченко, & Сердюк, 2020) зосереджені на інформаційній політиці держави в умовах цифровізації.

Мета дослідження: оцінка рівня цифрової трансформації територіальних громад Чернігівської області через визначення ступеня доступу громадян до цифрових послуг та інфраструктури, вивчення впливу воєнного стану на розвиток цифрових ініціатив та політики відкритих даних, а також ідентифікацію джерел фінансування цифрових проєктів на місцевому рівні.

Результати дослідження.

Цифровізація впливає на прискорення економічного розвитку країни, формування зручних і комфортних відносин між громадянами та державою. Цифровізація повинна забезпечувати кожному громадянинові рівний доступ до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Створення цифрових інфраструктур – основний чинник розширення доступу громадян до глобального інформаційного середовища та знань.

Дане дослідження присвячено аналізу рівня цифрової трансформації об'єднаних територіальних громад Чернігівської області України.

Область одна з найбільших за територією (31,9 тис. км2, 5,3 % площі України) і знаходиться на крайній півночі України. Чернігівщина прикордонний регіон та межує на північному заході з гомельською областю республіки білорусь, на півночі – з брянською областю російської федерації.

Стратегією сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації у 2021-2023 роках серед інших визначено оперативну ціль «Цифрова трансформація регіону» (Про внесення змін до Стратегії, 2020).

Головна мета розвитку цифрової інфраструктури полягає в тому, щоб усі жителі області без обмежень та труднощів технічного, організаційного та фінансового характеру, зокрема соціально незахищені верстви населення, могли скористатися цифровими можливостями незалежно від свого місцезнаходження чи проживання та не перебували в сегменті «цифрового розриву».

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання цифрового розвитку» № 56 від 30.01.2019 р. затверджено засади реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, в яких також наголошується на необхідності дотримання такого принципу цифрового врядування, як «оцінювання ефективності та результативності» (Деякі питання цифрового розвитку, 2019).

Це зумовлює необхідність чітких інструментів для вимірювання цифрової трансформації як основи для спільного використання цифрових даних у громадах.

З цією метою проведено соціальний експеримент шляхом анкетування та прямого опитування у листопаді-грудні 2022 року зібрані дані у міських, селищних та сільських громадах Чернігівської області. Інформація від усіх територіальних громад області надходила на Google-форму.

Адміністративно-територіальний устрій Чернігівщини на субрегіональному рівні закріплено Постановою Верховної Ради України (Про утворення та ліквідацію районів, 2020).

В області утворено 5 районів – Корюківський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Прилуцький, Чернігівський. Межі районів встановлено по зовнішній межі територій сільських, селищних, міських територіальних громад, які входять до складу відповідного району.

В області визначено адміністративні центри та території територіальних громад (Про визначення адміністративних центрів, 2020), а також сформовано 57 спроможних територіальних громад (Про затвердження перспективного плану, 2020).

Чисельність наявного населення в Чернігівській області, за оцінкою Головного управління статистики у Чернігівській області на 1 лютого 2022 року, становила 957 665 осіб (Головне управління статистики у Чернігівській області, 2023). З початку повномасштабного вторгнення військ рф в Україну і на територію Чернігівщини чисельність населення значно зменшилася через втрати та масові переміщення людей як в області, так і Чернігові.

Слід відзначити, що у багатьох прикордонних населених пунктах, які з лютого 2022 року знаходяться під постійним щоденними ворожими обстрілами, практично не залишилося цивільного населення. У той же час, в інших громадах зареєструвалися внутрішньо переміщені особи.

Новітні технології дозволяють об'єктивно та своєчасно доносити до суспільства інформацію про діяльність органів місцевого самоврядування, надавати громадянам ту чи іншу публічну інформацію, долучати громадянам участь в заходах місцевого значення. В умовах війни забезпечення безперебійного зв'язку стало одним з основних пріоритетів для безпеки громади.

Одним із засобів забезпечення взаємодії органів публічної влади та територіальної громади в сучасних умовах є веб-сайт, головне призначення якого – поширення інформації. Тож у проведеному опитуванні одним із індикаторів цифровізації було визначення наявності офіційного веб-сайту. Із 57 територіальних громада області лише одна немає офіційного веб-сайту. Слід зазначити, що через відсутності затвердженого шаблону веб-сайту, офіційні сторінки органів місцевого самоврядування, маючи спільні орієнтири, вирізняються повнотою наповнення інформацією, різновекторністю та неоднорідністю, і тим самим інформаційні потреби громадян задовольняють не в однаковій мірі.

Впровадження цифрових технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства потребує відповідного нормативно-правового забезпечення та обумовлює необхідність її правового врегулювання. Якщо на державному та обласному рівні цифровий розвиток регулюється стратегічними та програмними документами, то лише у 12 (8,3%) громадах прийняті положення/концепція цифрового розвитку.

У березні 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив введення нової посади CDTO (Chief digital transformation officer) – фахівця цифрової трансформації. У кожному Міністерстві вже працюють заступники такого профілю і практика поступово поширюється на інші органи публічної влади. Однак на місцевому рівні виокремлення професійних цифрових лідерів в організаційній структурі не відбулося. Оскільки на запитання чи є у громаді відповідальний за цифровізацію (CDTO) позитивну відповідь дали 20 громад (35,1%) із числа опитаних.

Здебільшого посадові особи місцевого самоврядування виконують низку додаткових функцій. Разом з тим, враховуючи реалії воєнного стану в Україні посадові особи місцевого самоврядування, які в громадах були відповідальними за цифровізацію, мобілізувалися до лав ЗСУ, перейшли на роботу в підрозділи ДСНС, інші структури.

Проведене опитування засвідчило, що у переважній більшості громад на даний час не реалізуються проєкти з цифрової трансформації. Однозначну позитивну відповідь на вищезазначене питання дали 22 громади, що становить 38,6% опитаних.

В умовах воєнного стану громади призупинили розпочаті раніше проєкти, змінили пріоритети та спрямовують зусилля на посилення обороноздатності, допомогу армії та пошук шляхів наповнення місцевих бюджетів, аби забезпечити видатки належним чином, відновлення об'єктів соціальної та енергетичної інфраструктури.

У числі проєктів з цифрової трансформації: «Цифрова громада»; «Електронне урядування задля підзвітності влади та участю громади»; проєкти, які реалізуються спільно з ОДА: «Документообіг для громад», «Системи

оповіщення»; заходи в межах Інтернет субвенції; встановлення додаткового обладнання для автономного зв'язку в населених пунктах громад; оновлення техніки; програмного забезпечення, розширення Інтернет мережі тощо.

В Україні діє принцип відкритості і вся публічна інформація суб'єктів владних повноважень має оприлюднюватись у форматі відкритих даних та надаватися на запит громадян. Згідно чинного законодавства органи місцевого самоврядування мають подавати певний перелік обов'язкових до публікації наборів відкритих даних на Єдиний державний веб-портал відкритих даних.

Проведене опитування засвідчило розвиток політики відкритих даних на місцевому рівні, зокрема 66% громад області має доступ до публічної інформації на всеукраїнському рівні.

З початку повномасштабного вторгнення ворога в Україну доступ до публічної інформації було обмежено. Мінцифра, як держатель порталу, зупинила роботу data.gov.ua. Були закриті окремі набори даних, які раніше були доступні до перегляду. Але вже у серпні 2022 року роботу Єдиного державного вебпорталу відкритих даних було відновлено. Наразі не всі набори даних доступні на вищезазначеному порталі, це пов'язано з питаннями безпеки, аби обмежити доступ до важливої інформації країни-агресора.

Міністерство цифрової трансформації України планує відновлення та розширення наборів і затвердження стандартів публікації відкритих даних одразу після перемоги України. На даний момент набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, переглядаються та оновлюються у переважній більшості громад (80,7%) за потребою.

Однією із базових послуг, яка дозволяє використовувати інші цифрові можливості, є доступ до мережі Інтернет. Протягом останніх років інтенсивно розвивалась мережа як фіксованого, так і мобільних видів зв'язку, розширювалися території покриття Інтернетом.

Станом на 1 січня 2019р. в області нараховувалося число абонентів мережі Інтернет – 673,7 тис., з них 533,5 тис. абонентів безпроводового широкосмугового доступу (ШСД) до мережі Інтернет (Про Програму інформатизації, 2021).

Проблемним питанням на практиці залишається наявність так званого «цифрового розриву», тобто ситуації, коли доступність ШСД помітно відрізняється у великих містах і невеликих селах.

У міській місцевості доступ до послуг Інтернету мали майже три чверті (71,3%) домогосподарств, у сільській місцевості – 31,0%. Частка домогосподарств в цілому у Чернігівській області, які мають доступ до послуг Інтернету вдома (у відсотках до загальної кількості домогосподарств відповідної групи) становить 55,3% (Про Програму інформатизації, 2021).

За даними громад, встановлено, що лише в одній територіальній громаді області абоненти мобільного зв'язку мають 100% можливість підключитися до Інтернету. Узагальнюючи отримані дані, з'ясовано, що у 15 громадах від 75% до 99% абонентів мобільного зв'язку мають можливість зі свого смартфона підключитися до Інтернету, у 24 громадах цей показник становить 50% - 74%, ще у 10 громадах – 25% - 49% відповідно. Інші громади не надали інформації через складність визначення точних даних.

Результати дослідження дають можливість побачити реальність цифрової нерівності в залежності від типу населеного пункту та врахувати це для вироблення стратегічних дій в напрямку поліпшення стану забезпечення людей окремих громад доступом до Інтернету.

Проблематика полягає в тому, що компанії мобільного зв'язку не завжди зацікавлені вкладати кошти у розвиток мобільного зв'язку в сільській місцевості з низькою густотою населення та потенційно невеликою кількістю користувачів у віддалених населених пунктах області.

За даними проведеного опитування, можна констатувати, що жителі територіальних громад, до складу яких входять міста обласного значення, селища або села зі значною кількістю мешканців мають краще покриття мобільним зв'язком та більші можливості підключитися до Інтернету зі свого смартфона. Слід зауважити, що на сучасному етапі розвитку мобільного зв'язку та нинішній ситуації в країні варто не лише орієнтуватися на рентабельність, а зосередитись на якомога більш ширшому покритті території в сільській місцевості. Адже потреба в доступі до швидкісного мобільного Інтернету, не акцентуючи увагу на віці користувачів, набуває домінуючого пріоритету в повсякденній діяльності, роботі, навчанні чи під час дозвілля.

Беручи до уваги той факт, що в структурі населення Чернігівської області висока питома вага осіб старшого віку, то заходи, які впроваджуються для підвищення рівня цифрової грамотності населення громади мають однозначно позитивне значення.

У числі цифрових інструментів, впроваджених в громаді (для жителів, бізнесу, співробітників ОМС) названо:

- Поширення на офіційному сайті ради та сторінках у Фейсбук інформації щодо освітніх серіалів на порталі «Дія. Цифрова освіта»;

- Реалізація заходів «Комунікаційної стратегії»;
- Створення розділу «Цифрові компетентності» на сайті громади, де зібрані освітні матеріали та корисні посилання;
- Можливість отримання послуг онлайн через сайт громади;
- Проведення місячника цифрової грамотності населення;
- Поширення просвітницьких роликів;
- Проведення освітніх заходів для підвищення рівня цифрової грамотності людей пенсійного віку;
- Індивідуальні практичні роз'яснення працівниками ЦНАПу громадянам.

Беручи до уваги умови воєнного стану, серед усіх цифрових інструментів, впроваджених в громадах для жителів, бізнесу, співробітників ОМС, запуск системи оповіщення громадян для оперативного інформування жителів конкретного населеного пункту про будь-який вид загроз, виникнення надзвичайних ситуацій, має найбільші переваги та є реальною вимогою часу.

Результати опитування засвідчили впровадження в органах місцевого самоврядування системи електронного голосування, е-документообігу. Електронний документообіг – це сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів, а також передбачають наявність електронного ключа, електронного підпису і вимагає від посадовців необхідних навичок для роботи з таким видом документообігу. Даний цифровий інструмент у більшості громад перебуває у процесі впровадження.

Серед найбільш популярних цифрових послуг в громадах лідирує:

- Оплата комунальних послуг через мобільні застосунки Приват 24, Ощад 24, monobank, додаток «Єдиний Рахунок» тощо;
- Передача показників лічильників обліку електроенергії, води, газу, тепла та водопостачання через мобільні боти;
- е-квиток;
- електронна реєстрація до дошкільних навчальних закладів, перших класів загальноосвітніх закладів;
- е-щоденник, е-журнал в закладах освіти, тощо.

Під час опитування з'ясовано, що мобільним зв'язком громади області забезпечують національні мобільні оператори «Київстар», «Водафон», «Лайфсейл». Разом з тим, загальна доступність мобільного зв'язку в окремих населених пунктах є недостаньою. До явних проблем із мобільним покриттям додалися труднощі зі зв'язком, пов'язані з пошкодженням електромережі внаслідок ракетних атак росії.

У залежності від типу населеного пункту (міське чи сільське населення) відрізняються можливості та потреби. Отже, онлайн сервіси із системою електронних черг доступні жителям 33 громад, що становить 57,9% загальної чисельності.

Основними складовими необхідними для успішної цифрової трансформації територіальних громад ними визначено доступ до Інтернету та обізнаність людей про наявні електронні послуги та сервіси.

Також виокремлено – наявність кваліфікованих спеціалістів, рівень фінансування, осучаснення комп'ютерної техніки, розширення мережі терміналів та банкоматів, покращення мобільного зв'язку у віддалених населених пунктах, подальше розширення послуг застосунку «Дія» тощо.

Серед джерел фінансування розвитку цифрової інфраструктури, які використовують громади, в основному переважають місцеві бюджети. Також освоюються кошти державного (40% кількості громад) та обласного бюджетів (5%), залучається грантове фінансування (30%) та інвестиційні ресурси (10%). Територіальні громади не беруть позичок та оминають кредитні програми.

Центри надання адміністративних послуг з відповідним програмним забезпеченням, у яких люди можуть отримати широкий спектр послуг, працюють у 37 громадах (близько 65%), відсутні у 15 (26,3% опитаних), у решти або перебуває у процесі впровадження або функціонує як структурний підрозділ ради тощо.

Оскільки громадяни у своєму повсякденному житті зіштовхуються з необхідністю звертатися з різних питань до органів влади різного рівня і право на звернення є одним з конституційних прав, то місцеві громади мають налагодити зворотній зв'язок, чітко організовувати роботу зі зверненнями громадян відповідно до вимог законодавства України. Зворотній зв'язок зі зверненнями громадян в громаді як один із видів комунікації потребує налагодження у 2 громадах області.

Щодо інструментів зворотного зв'язку з громадськістю, то результати дослідження показали, що переважають такі форми, як: подання електронних звернень до очільників громади, керівників відділів та посадових

осіб органу місцевого самоврядування, так і формування електронних петицій.

Одночасно з вищезазначеним, відмічається сплеск популярності серед людей та особливої уваги до офіційних сторінок органів публічної влади в соціальних мережах, де є широкі можливості коментувати поточні питання з життєдіяльності громади, прийняті рішення тощо.

Висновки.

Проведене дослідження дозволило встановити, що територіальні громади в межах Чернігівської області, які дуже строкаті за кількістю населених пунктів, чисельністю мешканців, структурою, також різняться і за рівнем цифрового розвитку.

Проведене опитування відноситься до типу кон'юнктурних досліджень і є важливим доповненням до офіційної статистики.

На фоні воєнного стану в Україні основними пріоритетами громад стали обороноздатність та допомога армії, що призвело до призупинення багатьох проєктів цифрової трансформації та перерозподілу зусиль для відновлення соціальної та енергетичної інфраструктури.

Недостатній рівень правового регулювання та відсутність професійних цифрових лідерів на місцевому рівні створюють труднощі в реалізації цифрових проєктів у територіальних громадах, при цьому лише обмежена кількість громад має відповідальних за цифровізацію фахівців.

Шляхом моніторингу офіційних веб-сайтів, як головного засобу інформування населення громади, встановлено, що офіційні сторінки органів місцевого самоврядування, маючи спільні орієнтири, вирізняються наповненістю інформацією, різновекторністю та неоднорідністю, що впливає на ступінь задоволеності інформаційних потреб громадян.

Дані стосовно прийнятих програмних документів щодо цифрового розвитку, реалізації в громадах проєктів з цифрової трансформації, кількості абонентів мобільного зв'язку з можливістю підключитися до Інтернету, цифрових інструментів, що впроваджені в громаді, дозволили оцінити доступність та задоволеність цифровими послугами в залежності від типу населеного пункту.

В ході дослідження з'ясовані джерела фінансування розвитку цифрової інфраструктури територіальних громад, основними з яких є: місцеві бюджети, державний бюджет та грантове фінансування.

Доведена необхідність оприлюднення наборів даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних для успішної цифрової трансформації, що на даний момент ускладнено і обмежено через кібератаки агресора.

У подальшому результати дослідження можуть бути використані територіальними громадами для визначення пріоритетів щодо організації безпечного електронного середовища для кожного громадянина та ефективного управління громадою.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Головне управління статистики у Чернігівській області. (2023). Відновлено з https://www.chernigivstat.gov.ua/

Деякі питання цифрового розвитку. (2019). *Постанова Кабінету Міністрів України*. Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF#Text

Єдиний державний веб-портал відкритих даних. (2023). Відновлено з https://data.gov.ua/

Квітка, С. А., & Соколовська, О. О. (2015). Електронне врядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. *Аспекти публічного управління*, 9, 26-34. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_9_6

Клімушин, П. С., & Серенок, А. О. (2010). *Електронне урядування в інформаційному суспільстві*. ХарРІ НАДУ "Магістр".

Куйбіда, В. С., Карпенко, В. В., & Наместнік, В. В. (2018). Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління*, 1, 5-10. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3

Мудриєвська, Л. М. (2009). Проблеми інформаційного забезпечення діяльності державних службовців (правовий аспект). *Політико-правове забезпечення державної служби та служби в органах місцеве самоврядування*, 88-90

Наместнік, В. В., & Павлов, М. М. (2020). Електронне, цифрове та smart-управління: сутність та співвідношення термінів. *Вісник НАДУ,* 96, 115-121

Олійченко, І. М. (2011). Моделювання інформаційних процесів в органах державної влади. *Держава та регіони,* 1, 88-91

Панченко, О., & Сердюк, І. (2020). Інформаційна державна політика на шляху Цифровізації. *Аспекти публічного управління, 8(Спецвипуск* 1), 107-109

Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Чернігівської області. (2020). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/730-2020-%D1%80#Text

Про внесення змін до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації у 2021-2023 роках. №43-25/VII. (2020, Жовтень 28). *Рішення Чернігівської обласної ради.* Відновлено з https://chor.gov.ua/component/k2/item/10360-pro-vnesennia-zmin-do-stratehii-staloho-rozvytku-chernihivskoi-ob

Про затвердження перспективного плану формування територій громад Чернігівської області. (2020). *Розпорядження Кабінету Міністрів України*. Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2020-%D1%80#Text
Про Програму інформатизації Чернігівської області на 2021–2023 роки. №21-2/VIII. (2021, Січень 26). *Рішення Чернігівської обласної ради*. Відновлено з https://chor.gov.ua/component/k2/item/10717-pro-prohramu-informatyzatsii-chernihivskoi-oblasti-na-2021-2023-r
Про утворення та ліквідацію районів. (2020). *Постанова Верховної Ради України*. Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text
Серенок, А. О. (2015). Нормативно-правове забезпечення впровадження електронного урядування в Україні: ініціативи Президента України. *Державне будівництво*, 1. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2015_1_7

REFERENCES

About defining administrative centers and approving territories of territorial communities of Chernihiv region. (2020). *Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2020-%D1%80#Text
About the formation and liquidation of districts. (2020). *Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text
About the informatization program of the Chernihiv region for 2021–2023. No. 21-2/VIII. (2021, January 26). *Decision of the Chernihiv Regional Council*. Retrieved from https://chor.gov.ua/component/k2/item/10717-pro-prohramu-informatyzatsii-chernihivskoi-oblasti-na-2021-2023-r
Klimushin, P. S., & Serenok, A. O. (2010). *E-Governance in the Information Society*. Kharkiv: NADU 'Magistr.'
Kuybida, V. S., Karpenko, V. V., & Namestnik, V. V. (2018). Digital Governance in Ukraine: Basic Definitions of Conceptual and Categorical Apparatus. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Series: Public Administration*, 1, 5-10. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3
Kvitka, S. A., & Sokolovska, O. O. (2015). E-Governance as an Innovative Mechanism for Interaction between Government, Business, and Civil Society: International Experience and Preconditions for Development in Ukraine. *Public Administration Aspects*, 9, 26-34. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_9_6
Main Statistical Office in Chernihiv Region. (2023). Retrieved from https://www.chernigivstat.gov.ua/
Mudriyevska, L. M. (2009). Problems of Information Support for the Activities of Public Servants (Legal Aspect). *Policy and Legal Support of Public Service and Service in Local Self-Government Bodies*, 88-90.
Namestnik, V. V., & Pavlov, M. M. (2020). Electronic, Digital, and Smart Governance: Essence and Relationships of Terms. *NADU Bulletin*, 96, 115-121.
Oliychenko, I. M. (2011). Modeling Information Processes in Government Bodies. *State and Regions*, 1, 88-91.
On making changes to the Sustainable Development Strategy of the Chernihiv region for the period up to 2027 and the Action Plan for its implementation in 2021-2023. No. 43-25/VII. (2020, October 28). *Decision of the Chernihiv Regional Council.* Retrieved from https://chor.gov.ua/component/k2/item/ 10360-pro-vnesennia-zmin-do-stratehii-staloho-rozvytku-chernihivskoi-ob
On the approval of the prospective plan for the formation of the territories of communities of the Chernihiv region. (2020). *Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine.* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2020-%D1%80#Text
Panchenko, O., & Serdyuk, I. (2020). Information State Policy on the Path to Digitalization. *Public Administration Aspects*, 8(1), 107-109.
Serenok, A. O. (2015). Legal and Regulatory Support for the Implementation of E-Governance in Ukraine: Initiatives of the President of Ukraine. *State Building*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2015_1_7
Some issues of digital development. (2019). *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF#Text
Unified State Web Portal of Open Data. (2023). Retrieved from https://data.gov.ua/